

AC+UARIA

PODKLADY PRO ZÁVĚRY ODBORNÉ SMĚRNICE Č. 3 ČSPA DISKUTOVANÉ BĚHEM ZMĚN PROVEDENÝCH PRO JEJÍ 3. VYDÁNÍ

TESTOVÁNÍ POSTAČITELNOSTI REZERV ŽIVOTNÍHO
POJIŠTĚNÍ

Dne: 3. 5. 2019

Motivace:

- Uvedení směrnice do souladu s aktuálním účetním předpisem
- Sladění s jinými směrnicemi (např. neživotní LAT)

Složení podskupiny:

Tomáš Strašák, Imrich Lozsi, Vladimíra Unzeitigová, Kamil Žák, Dagmar Slavíková, Matuš Čupák, David Zamazal, Petr Sotona, Jaroslav Šácha

Shrnutí klíčových změn ve směrnici:

Úprava směrnice – vychází z účetního předpisu

Povinnost testu postačitelnosti vyplývá z účetních předpisů, jak je uvedeno níže. Na tuto skutečnost odkazuje také zákon o pojišťovnictví, Hlava V, § 80, odst. 1, kde stojí:

„pojišťovna vede účetnictví podle zákona upravujícího účetnictví“

Komentář k vládnímu návrhu zákona o pojišťovnictví na tuto problematiku nahlíží takto:

*“Technické rezervy vytváří pojišťovna a zajišťovna k plnění závazků vůči pojistníkům a oprávněným osobám z veškeré jí provozované pojišťovací nebo zajišťovací činnosti. Způsob jejich určení, který stanoví Komise přímo použitelným předpisem EU (nejedená se tak o metody výpočtu technických rezerv podle směrnice o účetnictví), se ale od účetních rezerv, jejichž členění a výpočet dosavadní právní úprava implementující režim Solventnost I doposud obsahovala, významně liší. **Ustanovení řešící účetní rovinu technických rezerv a implementující směrnici 91/674/EHS se přesouvají do vyhlášky č. 502/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou pojišťovnamí nebo zajišťovnamí.** Technické rezervy podle směrnice SII nelze ztotožnit s účetními technickými rezervami, jedná se o dva odlišné systémy, z nichž každý podává jinou informaci. Zatímco regulatorní technické rezervy vycházejí z režimu směrnice Solventnost II a jsou součástí ekonomické rozvahy předkládané orgánu dohledu, zachycení účetních rezerv do finančních výkazů není s režimem podle směrnice Solventnost II jakkoli spojeno. To však nevylučuje, že v konečném důsledku bude výše těchto rezerv srovnatelná bez ohledu na to, kterým způsobem budou určeny.“*

Zmiňovaná směrnice 91/674/EHS se jmenuje „Council Directive on the annual accounts and consolidated accounts of insurance undertakings“. Vyhláškou č. 502/2002 tedy dochází k implementaci této směrnice.

Test postačitelnosti je tedy účetní věc, při vytváření Směrnice ČSpA je proto nutné především vycházet z účetních předpisů, nikoli ze Solventnosti II. Jinými slovy:

- Metoda výpočtu technických rezerv dle SII je daná, tyto rezervy počítáme pro regulatorní účely.
- Účetní rezervy spadají do jiného režimu, který definuje metody jejich výpočtu a rovněž požaduje, aby výsledné rezervy byly v libovolném okamžiku dostatečné.

Koncept ocenění technických rezerv v účetnictví

Zákon o účetnictví v § 27, odst. 1, písm. d) požaduje, aby technické rezervy byly oceněny reálnou hodnotou:

„(1) Z jednotlivých složek majetku a závazků k okamžiku ocenění podle § 24 odst. 2 písm. b) – tj. ke konci rozvahového dne nebo k jinému okamžiku, k němuž se účetní závěrka sestavuje – se reálnou hodnotou oceňují:

...

d) technické rezervy, jejichž výše se vypočítává s použitím metod jejich výpočtu podle § 4 odst. 8 ...“

Způsob stanovení reálné hodnoty technických rezerv, ve smyslu Zákona o účetnictví, vyplývá z jeho § 4, odst. 8, písm. x), který stanoví:

„(8) ... Prováděcí právní předpisy pro jednotlivé skupiny účetních jednotek upraví ...

x) použití metod výpočtu technických rezerv.“

V tomto smyslu je reálnou hodnotou technických rezerv hodnota stanovená na základě prováděcího předpisu, tj. vyhlášky č. 502/2002 Sb.

Povinnost provádět test postačitelnosti

Tato povinnost vyplývá z vyhlášky č. 502/2002 Sb., ve které v § 28 stojí:

„Výše technických rezerv musí být v libovolném okamžiku dostatečná do té míry, aby pojišťovna byla schopna dostát svým závazkům, vyplývajícím z pojistných smluv, které lze rozumně předpokládat.“

Pojišťovny tedy musí vytvářet účetní technické rezervy podle zákona o účetnictví a související vyhlášky, přičemž, jakákoli metoda výpočtu, kterou vyhláška připouští, musí vést k tomu, aby výsledné rezervy byly dostatečné. To je důvodem proč je potřeba provádět test postačitelnosti.

Pokud tedy budeme předpokládat, že technické rezervy jsou stanoveny metodami, které jsou v souladu se zákonem o účetnictví, resp. vyhláškou č. 502/2002 Sb., pak je úkolem testu postačitelnosti prokázání souladu s § 28 vyhlášky č. 502/2002 Sb.

Závaznost směrnice

Směrnice je závazná pro členy České společnosti aktuárů s osvědčením. Závaznost byla přidána, podobně jako platí pro jiné směrnice.

Aktuárská služba dle SAP1

V článku 2 je jako další východisko uvedeno, že „Směrnice vykládá test postačitelnosti jako aktuárskou službu dle SAP 1“. Proto se v této směrnici dále neupravuje způsob práce. Abychom zabránili účelovému zneužití textu směrnice na úkor jejího ducha, a abychom dosáhli vysoké kvality práce aktuára, ze SAP 1 připomínáme:

- 1) Legislativa má přednost před standardy, Etický kodex má přednost před standardy a lze se odchýlit od standardů, tedy i této směrnice, pokud „...aktuár ve zprávě uvede náležité vyjádření vztahující se k povaze, smyslu a dopadům jakéhokoli takového odchýlení“. (článek 1.3 SAP 1)
- 2) Články 3.4 a 3.5 popisující práci s materialitou resp. datovou kvalitou (rekoncilie, konsistence, testování a vypořádání se s nedostatky)
- 3) Články 3.6 – 3.9 popisující práci s předpoklady a metodikou, mj.
 - Posouzení vhodnosti předpokladů a speciálně přírážky na nepříznivý vývoj (3.7.2 a 3.7.3)
 - Vlastní posouzení předepsaných předpokladů (například účetní metodikou) a případ, kdy má aktuár jiný názor (3.8.2)

Vzhledem k odkazu na etický kodex v ad 1, připomínáme, že aktuár „... jedná čestně a dodržuje etické a morální zásady“, „... vykonává aktuárské služby s odbornou způsobilostí a péčí“, „... jedná v souladu se všemi relevantními legislativními, regulačními a profesními požadavky“, „... nepřipustí, aby jeho odborný úsudek byl ovlivněn předpojatostí, střetem zájmů či nepatřičnými zájmy“, „... komunikuje efektivně a splňuje všechny příslušné standardy pro reporting“ (viz Kodex profesionálního chování aktuára¹).

¹ Verze schválená valnou hromadou dne 8. prosince 2015.

Předpoklady budoucího vývoje a přírážky na nepříznivý vývoj

Předpoklady budoucího vývoje vstupních parametrů mají být stanoveny tak, aby byly vzaty v úvahu veškerá související rizika a nejistoty jejich vývoje.

Lze uvažovat další metody mimo použití přírážek, jak zajistit, aby při stanovení nejlepšího odhadu byly vzaty v úvahu veškerá související rizika a nejistoty, které s tímto odhadem souvisí. Metody ve směrnici však explicitně nevyjmenováváme.

Dříve směrnice odkazovala pouze na přírážky na nepříznivý vývoj a použití těchto přírážek bylo směrnici vyžadováno. Nicméně ani Vyhláška nestanovuje, zda hodnota technických rezerv zahrnuje rovněž přírážku na nepříznivý vývoj či nikoli. Ve směrnici, která je plně členy závazná, jsme se rozhodli nejit nad rámec vyhlášky a použití přírážek proto není striktně vyžadováno.

Výše přírážek na nepříznivý vývoj

Ve směrnici ČSpA nelze stanovit přírážky na nepříznivý vývoj, jejichž výše by byla obecně platná a které by se daly použít ve všech případech bez výjimky. Nelze proto ani závazně předepsat jak by přírážky na nepříznivý vývoj měly obecně vypadat. Ve směrnici ovšem lze uvést příklady.

Považujeme za vhodné ponechat příklad přírážek na nepříznivý vývoj, nicméně se nejedná o doporučené přírážky, ale pouze o indikaci možných přírážek, pokud neexistuje jiná riziková analýza.

Otázka „Kterou křivku upravovat – pro podíl na zisku nebo diskont nebo obě?“ byla řešena mimo jiné i na aprobační komisi. Přírážka k výnosové míře dle směrnice může mít různé interpretace. Například:

- 1) upraví se křivka pro výnos i diskont stejně (ve směrnici o 25 bps) a tím se zvýší PVCF a to zvýšení je odhadem FOGů, nebo
- 2) výnosy pro podíl na zisku se neupraví a upraví se jen diskont. To upravení diskontu (=> navýšení PVCF) je vyjádřením hodnoty FOGů, nebo
- 3) může být i jinak...

Názor aprobační komise je, že výše zmíněné postupy 1) i 2) (oba se v praxi používají) jsou jen odhadem hodnoty FOGů a jsou v souladu se současným textem směrnice. Obecně jsou také v pořádku, ale nelze říct, který je ten správný. Správný postup, který nejlépe odhadne hodnotu FOGů, tak je na expertním úsudku aktuára (v mezích textu směrnice), který k tomu má mít svoje zdůvodnění – a to považujeme za správné.

Vynechání znaménka u přírážky je v souladu s ostatními hodnotami v tabulce (je třeba se vždy rozhodnout, zda v konkrétním případě vede ke konzervativnějšímu výsledku přičtení či odečtení uvedené marže).

Role aktuára odpovědného za test

Aktuár informuje pojišťovnu o výsledku provedeného testu. Pokud je výsledkem testu nepostačitelnost rezerv, je aktuár povinen upozornit společnost a navrhnout opatření v návaznosti na toto zjištění (např. navýšení rezerv, snížení odložených pořizovacích nákladů) v souladu s účetní politikou společnosti. Přidáno, uvedení do souladu s ostatními směrnici.

Způsob zaúčtování výsledku testu postačitelnosti

Způsob zaúčtování výsledku testu postačitelnosti závisí na konkrétních účetních pravidlech – stejný výsledek testu může být účetně zachycen různými způsoby, v závislosti na platných účetních pravidlech. Cílem směrnice o postačitelnosti rezerv není navrhovat konkrétní způsoby účetního zachycení výsledku testu postačitelnosti, ale poskytnout aktuárům návod, jak k danému výsledku dojít. Směrnice by proto neměla mít ambice podrobně popsat možné způsoby účetního zachycení, není totiž účetním manuálem.

Rozdělení kmene do skupin

Pro potřeby Aktuára a také managementu pojišťovny je vhodné rozdělit kmen do skupin a analyzovat výsledky testu po těchto skupinách. V jednotlivých skupinách by měli být začleněny produkty s podobným typem rizik.

Postačitelnost rezerv lze pro jednotlivé skupiny posuzovat odděleně. Aktuár vysvětlí důvody použitého rozdělení do skupin a i případné změny.

Zohlednění rozdílu tržní a účetní hodnoty investic

V testu by měl být zohledněn rozdíl mezi tržní a účetní hodnotou investic. Přičemž zohlednění lze provést například zohledněním tržní hodnoty investic v diskontní sazbě nebo přímo úpravou tvorby dodatečných rezerv o rozdíl tržní a účetní hodnoty investic.

Pokud je část investic oceňována reálnou hodnotou pouze přes vlastní kapitál, bylo by žádoucí účtovat tvorbu dodatečných rezerv způsobenou negativním výsledkem testu postačitelnosti rezerv proti vlastnímu kapitálu, a to až do výše odpovídajících oceňovacích rozdílů u těchto investic. Úprava tvorby dodatečné rezervy o oceňovací rozdíly zaúčtované proti vlastnímu kapitálu je podmíněna souladem s Českými účetními standardy.

Frekvence testování

Jak vyplývá z vyhlášky [2], výše technických rezerv musí být v každém okamžiku dostatečná. Test postačitelnosti rezerv se provádí vždy minimálně jednou ročně k okamžiku roční účetní závěrky a dále v termínech dle potřeby pojišťovny (např. potřeba ad-hoc výpočtu při mimořádných událostech nebo např. změna předpokladů, které mohou mít významný dopad na výsledky testu).

Dále bylo přidáno následující: “Pokud je zřejmé, že účetní metoda použitá pro stanovení rezervy na splnění závazků z použité technické úrokové míry a jiných početných parametrů je obezřetnější než popsaný test, nemusí být test postačitelnosti rezerv vykonán”. Tedy například pokud již účetní metody pojišťovny implicitně zahrnují stejnou nebo vyšší míru obezřetnosti než by byla vyžadována testem LAT, nemusí být LAT test explicitně prováděn. Nicméně je třeba zdůvodnit a zdokumentovat.

Formát směrnice

Formát směrnice byl upraven v souladu se směrnicí neživotního testu postačitelnosti. Formát se také upravil dle nového designu ČSpA.

Dokumentace

Doplňeny požadavky na dokumentaci, které jsou sepsány v samostatné kapitole.

Legislativa

Přidány komentáře:

- V souladu s IFRS 4
- Při přechodu společnosti na IFRS 17 nebude směrnice dále aplikována.
- Přidán odkaz na SAP 1 a IAS 37.